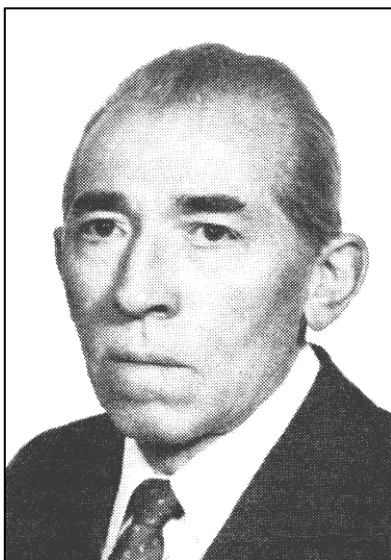

Id. dr. Gagyí Pálffy András, a kutató bányász és a gyakorlati földtan kapcsolata*

DR. ZELENKA TIBOR

Id. dr. Gagyí Pálffy András (1918 – 1988) erdélyi bányamérnöki végzettsége és a Nagybánya-kereszthegeyi ifjúkori ércbányászati tanulmányai nagymértékben meghatározták a II. világháború utáni magyarországi tevékenységét. Azt írja a nagybörzsönyi ércutatás történetéről szóló tanulmányában, hogy „A háború után, amikor a békeszerződés következtében ismét le kellett mondanunk a néhány évig irányításunk alá tartozó Nagybánya környéki és a felvidéki ércbányászatról, a szakmai körök figyelme kényszerűségből újból azokra a szegényebb ércelőfordulásokra terelődött, amelyeket határaink között már korábban is ismertünk.” (Gagyí 1989.)

1946-ban az *Iparügyi Minisztérium Bányászati Főosztályán Faller Gusztáv* a nagybörzsönyi ércesedés alaposabb bányászati-bányaföldtani megkutatására tett javaslatot, mely kutatási munkákat 1948 májusától a recski bányászok kezdtek el. A *Recski Érc-*

* A 2003. szeptember 9-én, *Recskén*, *id. dr. Gagyí Pálffy András* emléktáblájának avatásán elhangzott előadás szerkesztett változata.

bánya vezetője akkor már *Gagy Pálffy András* volt (Gagy 1989.). Egyidejűleg a minisztérium 82468/III/b-1948. sz. rendeletével a recski lahócai bánya érctermelését beszüntette, 1948. május 1-től kutatóüzemmé átminősítette, és a kutatás irányításával *Gagy Pálffy András* üzemvezető főmérnököt bízta meg. (Gagy 1971.) Ő a Recsk-lahócai munkákra negyedéves kutatási terveket készített, melyeknek fontosabb kutatási szempontjai a következők voltak:

Mélyfúrásos kutatásokkal:

– a már ismert érctömszök mélységi kutatását és lehatárolását végezte;

– az új tömszök (X.-XI. sz.) megismerését és

– az érctömszök közötti ismeretlen területek felderítését tűzte ki célul;

– az ismert érces tömszök peremi területeit (D, Ny, ÉNy, É és K-i irányban) vizsgálta,

Bányászati kutatásokkal:

– a parádfürdői egykori érces tárók (*Orczy, Veresagyagbérci*) újrainyitását végezte

– Recsk-Lahócán harántvágatok hajtásával és ereszkék, valamint vakakna (VIII. tömsz) mélyítésével a teleptani jellemzőket, míg résmintázással a pontos ércminőség eloszlást dokumentálta.

Az 1948-1951. évek közötti Recsk-lahócai kutatófúrások és bányászati kutatások elsődleges leírását és értékelését saját maga végezte. A földtani szempontokat a *Magyar Állami Földtani Intézet* geológusával, *dr. Pantó Gáborral* egyeztette. A kutatás eredményeként

– elkészítette az 1950. I. 1.-i állapot szerinti ércbányászati jelentést és készletszámítást. Kimutatott 637 ezer tonna rézércet 0,73 % Cu, 3,36 g/t Au és 26,71 g/t Ag tartalommal, ezzel biztosítva a bánya újrainyitását és továbbművelését,

– az ércetek térbeli helyzetét pontosította, elkülönítette kimutatva a már leművelt testrészeket;

– háromféle ércesedési típust különböztetett meg:

– aranymentes pirites impregnációs típus,

– aranyos-pirites típus,

– enargitos-luzonitos típus (ércfázis).

– Jelezte *Pantó Gáborral* egyetértésben, hogy a kékpalának az ércesedés lokalizációjában való szerepe nem egyértelmű.

– Azt írta: „*Bebizonyosodott, hogy újabb jelentős kutatásokat csak megfelelő földtani alátámasztás és még kidolgozásra váró objektív geofizikai módszerek alapján célszerű csak indítani.*” (Gagyí 1971.)

Nagyon kritikusan szemlélte a földtani kutatások értékelési módszereit és ennek a gyakorló bányász szemszögéből hangot is adott. Az 1955-ben készített új Recsk-lahócai összefoglaló jelentésről és készletszámításról azt írta, hogy „... *javaslatokkal nem lehetett egyetérteni, ugyanis az összefoglaló jelentés készítői (Kisvársányi Géza) és a bánya akkori vezetői (Avar Imre) ... sajnos nem vették figyelembe a korábbi kutatások tapasztalatait és eredményeit ... sőt a kutatásokat elég önkényesen és túlzott nagyvonalúsággal, a bányászat számára nem használható módon, megkísérelték újból leírni.*” (Gagyí 1971.)

1951. decemberétől a *Bánya- és Energiaügyi Minisztériumban* főosztályvezető helyettesként először a hazai ércbányászat, majd az érc- és ásványbányászat szakmai irányítását és távlati koncepcióinak kidolgozását végezte. Később a *KGST Vaskohászati Kormánybizottság Alapanyag Albizottsága* és a *KGST Színesfémkohászati Állandó Kormánybizottság Nehézsínes és Ritkafém-termelési Albizottsága* vezetőjeként a hazai nyersanyag biztosításhoz hosszú távú (15-20 éves) fejlesztési tervek kidolgozását irányította. Azt írta, hogy a tervezett „kutatások fő irányvonalait – a korlátozott hazai adottságokat és az új készletek mielőbbi fontosságát szem előtt tartva az alábbi kutatási sorrendet vesszük figyelembe”: Az indikációkat három csoportba sorolta – az iparági geológusokkal történt részletes megvitatás alapján. (Gagyí 1961.)

1. „*Olyan előfordulások, illetve területek, amelyek már ipari jelentőséggel bírnak, illetve amelyeken kategorizált földtani készletek és olyan reménybeli készletek (D kategória) feltételezhetők, amelyeknek bányászati feltárása megtervezhető.*

2. *Olyan területek, amelyeken érc jelenléte ugyan elképzelhető, de mivel kellőképpen még nem ismertek, reménybeli készletek csak akkor lesznek becsülhetők, ha a nélkülözhetetlen perspektivikus*

kutatások megtörténtek (térképezés, geofizika, árkolás, szerkezet-kutató fúrások, külszín közeli feltárások, stb.)

3. *Olyan területek, mai ismereteink szerint ipari feldúsulással nem kecsegtetnek, de alaposabb tanulmányozásuk a tudományos szervek távlati tudományos kutatási tervében szerepel.*” (Gagyí 1961.)

A fenti szempontokat következetesen próbálta alkalmazni 1964 után a szakmai irányítása alá tartozó *Országos Érc- és Ásványbányáknál* a hazai középtávú-hosszútávú nyersanyag-kutatási terveknel a vas- és mangánérc, valamint az ásványbányászati nyersanyagok (kaolin, bentonit, kovaföld, üveghomok, minőségi dolomit, mészkő, kvarcit, tűzálló agyag) vonatkozásában. A földtani helyzetet, a teleptani jellemzőket, az ásványvagyron minőségi és mennyiségi adatait a továbbkutatás kiindulásának tekintette.

Folyamatosan szemmel kísérte a nemzetközi bányászati irodalmat. Ennek keretében az új típusú nyersanyagkutatás és technológiai feldolgozás fejlődési tendenciáit ismerte a világon. Azt írta: *„Ezért hisszük, hogy most már szakítani lehet az érc kutatásokkal kapcsolatban ... talán klasszikus közép-európainak is nevezhető szemlélettel ... mely mintegy prototípusaként hajdani, selmebányai jellegű előfordulásokat remélt, vagy szeretett volna találni.”* *„1953-tól mind tudatosabban kezdtünk hangsúlyozni a tömeges előfordulásoknak kiemelt jelentőségét, jövőbeni meghatározó szerepét.”* *„Ekkor hívtuk fel a figyelmet személyes tapasztalataink alapján többek között olyan erdélyi példákra is, amelyek egyes régi, kimerült bányavidékek újraélesztését tették lehetővé.”* (Gagyí 1975.) Ezt a szemléletet bizonyítja, hogy amikor a MÁFI által telepített Recsk 5. mélyfúrás az alaphegységben réteges polimetalikus ércet harántolt, az OÉÁ főgeológusával, *Morvai Gusztávval* egyetértésben azt metasomatikus telepnek értékelte, és ennek alapján *Recsk-Parádfürdő* körzetében további felderítő fúrásokkal tervezte megkutatni a *„regionális jelleg bizonyítására”*. A kutatás végzésére a recski földtani szolgálatot létrehozta, és azt fokozatosan továbbfejlesztette, azt jelezve *„ezt követően a fúrási anyagnak következetes, minden részletre kiterjedő, szó szerint méterről méterre történő feldolgozása és gondos kezelése megoldást nyert.”* (Gagyí 1975.) Ő dr. Cseh Németh József főgeológussal együtt elő-

ször ismerte fel a Rm-16 és 17. fúrásokban az 1967. nyarán harántolt porfirós rézércet, melynek létrejötténél szakmailag vitatta a kürtő elmélet /MÁFI/ felvetését, és egy szubvulkáni test hirtett ércesedését valószínűsítette. Ugyanígy az OÉÁ geológusa (*Csillag János*) által felismert szkarnos érctelepek teleptani megítélését fogadta el más szaktekintélyekkel szemben, mert minden esetben a tényszerű adatokat tartotta elsőrendű fontosságúnak. A recski mélyszinti ércesedés külszíni és bányabeli fúrásos kutatás és aknamélyítés, vágathajtás tervezésénél a földtani-teleptani adottságokból indul ki. A szakmai vitát, mint iparági szakmai vezető elfogadta. Minden véleményt részletesen rögzített saját jegyzetfüzetében, és sokszor évekkel később is fejére olvasta a kollégáknak a tőlük korábban elhangzottakat.

A helyes teleptani felismerések és a kutatási módszerek kialakítása érdekében folyamatosan konzultált a recski mélyszinti érckutatást végző OÉÁ földtani szakembereivel, mind az újabb eredményekről, mind a kutatási módszerek alkalmazásáról. Sokszor vita alakult ki a kutatás kérdéseiről a geológusok és *id. dr. Gagy*i igazgató főmérnök között. A vitában nehéz volt őt meggyőzni ellentétes vélemény esetén, de mindig a szakmai érvek figyelembe vételével hozta meg döntését. Így például a mélyszinti fúrások kezdetben a fedőhegységet teljes szelvényű fúrási módszerrel harántolták, mert az ott található teléres-eres ércesedést ő nem tekintette jelentősnek. Később bizonyos szakaszok elemzési adatai alapján elfogadta, hogy a fedőhegység teljes hosszban magfúrásos kutatása indokolt, mert ott egy addig nem ismert polimetallikus ércesedési típus jelentkezett. A túlzott tudományoskodástól óvta a kutatókat, ugyanakkor egyetértett azzal, hogy szakmai kontrollként a speciális témakörökkel foglalkozó egyetemi szakembereket is bevonjuk (közétfizika, őslénytan, kormeghatározás stb.) a vizsgálatokba. Támogatta, hogy az ipari kémiai laboratóriumok mellett az egri központi laboratóriumban az ásvány-kőzettani részleg és a fél üzem korszerű műszerekkel legyen ellátva. Nagyon alapos volt, időnként aprólékosnak tűntek megjegyzései. Azoknak a szakembereknek, akikben megbízott, elismerő gesztusokat tett. (Kül-földi tanulmányút, szakértői megbízatások támogatása, egye-

temi doktori fokozat elnyerése stb.). Viszont nem szívelte a megalapozottság nélkül álmodozó, tudományoskodó kutatókat. Ennek többször hangot adott mind a külső szervek, – sokszor a főhatóság felé is – mind az iparágon belül.

Id. dr. Gagyí Pálffy András kutatás iránti érzéke, gyors helyzetfelismerő és döntéshozó személyisége, szilárd, célratoró tudatos irányító képessége nagymértékben hozzájárult, hogy a hazai érc- és ásványbányászati iparág önálló földtani kutatási programjait megvalósíthassa.

Beosztása alapján módja volt arra, hogy beszámolók, előterjesztések formájában mind az ipar felsőbb állami szerveinél, mind a tudományos élet vezetőinél hangot adjon helyesnek vélt kutatási irányvonalainak. Harcba szállt minden általa irreálisnak ítélt törekvással szemben. Kritikája sokszor nagyon éles volt, ezt többen a geológusok közül is rossz néven vették, ugyanakkor az önállóan gondolkodó és alkotó típusú szakembereket kedvelte és támogatta. Jól tudta, hogy új, korszerű bányák létesítése csak alaposan megkutatott, megfelelő minőségű és mennyiségű ásványvagyron esetén lehetséges, és ehhez hatékony kutatószervezet és kvalifikált szakemberek szükségesek.

Id. dr. Gagyí Pálffy András kutatási érzékkel megáldott bányamérnök volt, aki elévülhetetlen érdemeket szerzett a hazai érc- és ásványbányászat XX. század második felében történt fejlesztésében. Külön ki kell emelni a Recsk-lahócai rézérc-bányában végzett földtani kutatásait és a recski mélyszinti színesfém-érc külszíni és bányabeli kutatásainak megvalósulásában kifejtett irányítói tevékenységét. Nem rajta múlt, hogy a recski mélyszinti bányászat máig nem valósult meg.

Tevékenysége és egész életműve jó példája annak, hogy mennyire fontos a széles látókör és a saját kutatási tapasztalat a bányászati munkák előkészítésénél.

I r o d a l o m

1. Kéziratok

- R 3039. Gagy Pálffy András (1949): 1949. évi feltárások terve. (Ércutatási ütemterv, kiértékelés).
- R 2165. Gagy Pálffy András (1950): Recski ércbánya felmérése. Ter: 15118.
- R 1724. Gagy Pálffy András (1950): A recski Lahócza készlet-számítása I-XI. tömzs.
- R 3206. 1-7. Gagy Pálffy András (1950-1955): Recski ércbánya ércvagyon becslései.
- R 3951. Gagy Pálffy András (1953): Javaslat a tömzsös tarkaérc előfordulások vagyonbecslésére.
- R 3206/3. Szandtner A., Gagy Pálffy András (1953): Utasítások a hasznosítható ásványi nyersanyagkészletek osztályozására, valamint állapotának és változásának nyilvántartására. Ter. 15118. Gagy Pálffy András (1961): A Magyar Népköztársaság nehézszínes fémérc készleteinek távlati értékelése 1961. Nehézszínes és Ritkafém termelési Albizottság.
- T. 17506. Gagy Pálffy András (1961): Előzetes tájékoztató a vas-kohászat ércbázisának az 1980-ig terjedő időszakra vonatkozó fejlesztéséről a Magyar Népköztársaságban 1961. KGST Vas-kohászati Állandó Bizottság.
- Gagy Pálffy András (1962): A járulékos és nyomelemek kutatásának helyzete Magyarországon. (Első országos tájékoztató kataszter.)
- Ter. 1395. Gagy Pálffy András (1964): A mangánérc-kutatás távlati lehetőségeinek felmérésevel kapcsolatban 1964. IV. 14-én megtartott értekezlet határozatai.
- Gagy Pálffy András (1966): Ásványkincseink műrevalóságának elvi megítélése.
- Ter. 4207. Gagy Pálffy András et. al. (1969): A recski mélyszinti rézérc előfordulásra telepítendő kutatóakna tervjavaslata. Jelentés az 1969. IX. 15-ig végzett kutatásokról.

7301. Gagy Pálffy András (1970): Közbenső tájékoztatás a recski rézérc kutatás helyzetéről és az előfordulás műszaki-gazdasági értékeléséről.
- Ter. 3802. Gagy Pálffy András et. al. (1971): A recski mélyszinti színesfémérc előfordulás összefoglaló jelentése 1971. I. kötet Bányászati és mélyfúrásos kutatás 1926-tól.
- Ter. 15123. Gagy Pálffy András (1972): A recski mélyszinti színesfémérc előfordulás összefoglaló jelentésének rövid ismertetése 1972.
- Gagy Pálffy András (1977): Távlati fejlesztési elképzelések 1975-1990. időszakra.
- T. 18106. Gagy Pálffy András (1977): Távlati fejlesztési elképzelések kovaföld, üveghomok, kvarcit, perlit, tűzálló agyag, bentonit, dolomit, recski pirit, mangán, vasérc, 1977.
- R 2083. Gagy Pálffy András et al. (1973): A recski mélyszinti rézérc-előfordulás részletes kutatási terve.
- R 820. OÉÁ (1973): Recski rézkombinát egyszerűsített beruházási javaslata. II. kötet. Az előfordulás geológiai és bányaműszaki ismertetése.
- R 3105. OÉÁ (1979): Tájékoztató jelentés a Recsk mélyszinti rézérc-előforduláson 1978. december 31-ig végzett bányabeli kutatási munkák értékeléséről.

2. Nyomtatásban megjelent munkák

1. dr. Gagy Pálffy András: *Az ércbányászat egyes időszerű kérdései*. Bp. 1953. Mérnöki Továbbképző Intézet.
2. dr. Gagy Pálffy András: A mélybányászat meghatározó szerepe a tudományos feladatok továbbfejlesztésében. *MTA X. Osztályának Közleményei*, 1971. 2-4. sz.
3. dr. Gagy Pálffy András: A recski mélyszinti ércesedés megismerése, általános jellemzése és népgazdasági jelentősége. *Földtani Közöny*, 105. évf. 1975. Supplementum, 571-581. p.
4. dr. Gagy Pálffy András: A nagybörzsönyi érc kutatás felszabadulás utáni története. *Bányászati és Kohászati Lapok - Bányászat*, 122. évf. 1989. 1. sz. 57-60. p.